

Nærings- og fiskeridepartementet
postmottak@nfd.dep.no

Vår dato 30. april 2015
Deres ref. 14/9563

Høring NOU 2014:16 Sjømatindustrien

Sjømat Norge (tidligere Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening) viser til høringsbrev fra Nærings- og fiskeridepartementet 16. desember 2014, hvor departementet ber om høringsinstansenes merknader til NOU 2014:16 Sjømatindustrien.

Sjømat Norge mener at Sjømatindustriutvalget gjennom sitt arbeid og forslag til tiltak har bidratt til en helt nødvendig diskusjon om utformingen av rammevilkårene for den norske sjømatindustrien. Det synes også klart at det er påkrevd med endringer for å realisere målet om å styrke konkurransekraften og verdiskapingen i denne næringen.

Sjømatindustriutvalget peker på tre hovedutfordringer for norsk sjømatindustri:

- Internasjonal konkurranse med krevende kunder
- Høyt norsk kostnadsnivå
- Usikker råstofftilgang, spesielt innenfor villfisksektoren

For å lykkes må næringsaktørene tilpasse seg basert på de fortrinn norsk sjømatindustri besitter. De må velge sine produkter eller produktspekter ut fra det råstoff de kan få inn til bedriftene, og produsere i henhold til markedenes krav basert på arbeidsstokkens kompetanse og bedriftens teknologiutrustning. Produksjonen må være tilstrekkelig lønnsom til å avlønne kapital og arbeid, sikre nye investeringer og bidra til finansiering av velferdsstaten.

Dette er etter Sjømat Norges vurdering en presis analyse av sjømatindustriens utfordringer, og Sjømat Norge mener utvalget på en god måte beskriver konkurransesituasjonen både i det norske produktmarkedet og de internasjonale sjømatmarkedene som den norske sjømatnæringen opererer i. Mot dette bakteppet vil det bli stadig vanskeligere å opprettholde rammevilkår som er innrettet mot andre mål enn å produsere ettertraktede sjømatprodukter på en lønnsom og bærekraftig måte.

Den norske sjømatnæringen må ha rammevilkår som legger til rette for innovasjon, fleksibilitet, kapitaltilgang, markedsorientering og lønnsomhet i alle ledd. Videre må teknologi- og produktutvikling prioriteres høyt, og kvaliteten på fisken må tilfredsstille markeds krav gjennom hele verdikjeden. Vi må også ha effektive systemer for fangst, landing, produksjon og transport, og det må være et langt bedre samspill mellom fiskeflåte og fiskeindustri.

Generelt vil Sjømat Norge advare mot å detaljregulere en så kompleks og konkurransenutsatt næring som sjømatnæringen, med en lang rekke marked og produkter som stadig er i endring. En statisk regulering av en dynamisk næring er ikke egnet for å øke verdiskapingen og legge til rette for utvikling.

Oppsummert vil Sjømat Norge trekke frem de faktorene vi mener er spesielt viktig for å forbedre sjømatindustriens rammevilkår:

- Fri markedsadgang til viktige sjømatmarkeder, spesielt EU
- Styrking av ressursforskningen for å sikre et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for forvaltningen av de marine ressursene
- Innovasjonsfremmende tiltak og regelverksutforming
- Like konkurransevilkår for næringsaktørene
- Bedre samhandling og koordinering gjennom verdikjedene
- Balanserte og legitime markedsplasser for førstehåndsomsetningen av fisk

Sjømat Norge vil også peke på at den nye landings- og sluttседdelforskriften innebærer en potensiell forverring av sjømatindustriens rammevilkår, og dette regelverket må revideres omgående.

Innovasjonsevne og innovasjonspolitik

Sjømat Norge deler utvalgets vurdering av at innovasjonslederskap er en nødvendig forutsetning for norsk sjømatindustriens fremtidige lønnsomhet og vekst, og at det må føres en bredt anlagt innovasjonspolitik. Sjømat Norge vil her spesielt peke på behovet for innovasjoner og forbedringer knyttet til produksjonsteknologi, som krever et tettere samarbeid mellom foredlingsbedrifter, utstyrsleverandører og forskningsmiljøer. Det bør gjennom offentlige programmer legges til rette for kommersialisering og risikoavlastning i uttesting og pilotering av utstyr og metodikk. Sjømat Norge støtter utvalgets forslag om at det bør etableres program som bedre ivaretar eksperimentell utvikling og demonstrasjon, herunder finansieringsmuligheter og organisering.

Sjømat Norge er også enig i utvalgets vurdering av at det i det minste bør være ett dedikert fagmiljø i Norge på universitetsnivå med tilstrekkelig faglig tyngde og bredde som ivaretar sjømatindustriens spesifikke kunnskaps- og forskningsbehov, og som produserer kandidater fra bachelor- til PhD-nivå.

Markedsføring av norsk sjømat

Sjømatindustriutvalget peker på at det også i fremtiden vil være strukturelle forhold knyttet til råstoff, næringens økonomiske organisering, kunder og produkter som betyr at det er nødvendig med generisk markedsføring finansiert gjennom en pålagt offentlig avgift. Det er i dag Norges sjømatråd som ivaretar denne oppgaven, som finansieres gjennom markedsavgiften.

Sjømat Norge mener det fortsatt vil være behov for fellesløsninger og generisk markedsføring gjennom Norges sjømatråd, ikke minst knyttet til markedsinformasjon,

markedsberedskap og utvikling av nye markeder. Det er ønskelig at Norges sjømatråd også i de kommende årene skal være et sentralt fellesorgan for norsk sjømatnæring.

Det må imidlertid sikres en innretning på aktiviteter og aktivitetsnivå for Sjømatrådet som gir størst mulig avkastning på investerte midler og bred oppslutning i næringen. Videre er det avgjørende at næringen har tillit og eierskap til organisasjonen dersom Sjømatrådet også i de kommende årene skal spille en sentral rolle for en samlet sjømatnæring.

For å sikre at Sjømatrådets markedsaktiviteter gir størst mulig avkastning er det viktig at styret består av personer som har kompetanse og erfaring fra markedsarbeid, og at næringen dermed har styring med midlene som er krevd inn fra selskaper i næringen og som er næringens egne midler.

Den generiske markedsføringen må avstemmes mot selskapenes egen markedsføring og merkevarebygging. Videre er det avgjørende at aktivitets- og avgiftsnivå har solid forankring i sjømatnæringen, og at næringsaktørene har reell innflytelse på innretting og prioritering av fellesaktivitetene. Sjømat Norge viser i denne sammenheng til vår høringsuttalelse til høringen om forskriftsendringer vedrørende eksport av fisk og fiskevarer.

Det er også vesentlig at den generiske markedsføringen evalueres hyppig basert på anerkjente metoder. Dette er viktig for å kunne skalere omfanget og justere innrettingen av den generiske markedsføringen.

Internasjonal markedsadgang og konkurransevilkår

Norsk sjømatindustri er avhengig av å selge en svært stor andel av produksjonen i utlandet. Sjømatindustriutvalget peker på at markedsadgangsrelaterte forhold som toll og ikke-tariffære handelshindringer generelt reduserer norsk sjømatindustri konkurransevne i land og markeder som benytter slike, og dermed påvirker lønnsomheten og verdiskapingen fra norsk sjømatindustri negativt.

Utvalget mener at myndighetene må prioritere arbeidet for størst mulig grad av frihandel og færrest mulig tekniske handelshindre. Utvalget anbefaler også at norske myndigheter intensiverer arbeidet for å fjerne konkurransevridende subsidier i handel med matvarer.

Sjømat Norge er enig i utvalgets tilrådning om at myndighetene må prioritere arbeidet for størst mulig grad av frihandel og færrest mulig tekniske handelshindringer. Vi mener videre at det er viktig og rett at utvalget har en realistisk erkjennelse av at dette kan være i motstrid til andre deler av norsk handelspolitikk.

Det er, isolert sett, ingen politiske konflikter knyttet til ønsket om å arbeide for bedret markedsadgang for sjømat. En rekke regjeringserklæringer inneholder konkrete mål om å sikre markedsadgangen for sjømat. Men vi er like fullt i en situasjon der blant annet markedsadgangen til vårt desidert største marked, EU, er mangelfull og har stått på stedet

hvil i 20 år. Sjømat Norge mener at den politiske viljen til å sikre næringen bedre adgang til EU og andre markeder ikke har vært tilstrekkelig tilstede.

Sjømat Norge mener at utfordringen ligger i at norske myndigheter, selv om de ønsker å arbeide for bedre markedsadgang for norsk sjømat, lar andre hensyn gå foran behovet for å sikre norsk sjømat markedsadgang til EU og andre viktige markeder. Stadig flere faktorer taler nå for at det må gjøres en handelspolitisk dreining fra norsk side. I takt med redusert veksttakt i den petroleumsrelaterte industrien vil vi ha behov for at andre næringer kan bidra til å sikre vår framtidige velferd. Vi mener sjømatnæringen har et betydelig potensial til å kunne bidra til dette. Det skjer store endringer i den globale utviklingen av handelsavtaler, der blant annet stadig flere sjømatnasjoner knyttes til EU gjennom frihandelsavtaler. Dette forsterke utfordringene med våre mangelfulle handelsavtaler med EU. Samtidig møter vi stadig mer utbredt proteksjonisme i viktige markeder som Russland, Kina, Tyrkia og Brasil.

Det vil kreve konkrete initiativ, tiltak og prioriteringer fra norske myndigheter for å få til vesentlige endringer i markedsadgangen, særlig i vårt forhold til EU. Det må vises reell forhandlingsvilje fra norsk side, og det må erkjennes at dette er et område som ikke kan sees isolert fra andre utenrikspolitiske- og handelspolitiske områder. Utvalget peker på at sjømatnæringen har potensial til å gi et betydelig større bidrag til verdiskapingen enn landbrukssektoren. Generelt mener utvalget derfor at sjømatinteressene bør prioriteres der disse må avveies mot hverandre i forhandlingene. Sjømat Norge slutter seg til dette.

Utvalget berører også den økende bruken av veterinære krav som et handelshindrende virkemiddel. Dette rammer norsk sjømat i mange markeder, og fordrer stor innsats fra norske myndigheter å håndtere. Sjømatnæringen står til enhver tid overfor et titalls markeder der importen enten er stoppet opp eller er sterkt hindret på grunn av særskilte krav på det veterinære området. Sjømat Norge vurderer dette til å bli stadig mer utbredt framover, og det er nødvendig at det settes inn økte ressurser på dette området slik at spesielt Mattilsynet, men også NFD og UD, har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å følge opp sakene. Arbeidet er krevende ettersom det er behov for å gå i dialog med det enkelte land for å finne fram til omforente løsninger som kan sikre vareflyten.

Kapital- og arbeidsmarkedet

Sjømatindustriutvalget anfører som en forutsetning at bedriftene internt i sjømatindustrien har like konkurransevilkår i kapital- og arbeidsmarkedet. Utvalget advarer spesielt mot å tilføre lite konkurransedyktige og innovative bedrifter kapital som ikke har normale eller markedsmessige avkastningskrav, og mot en konkurranse om rekruttering av arbeidskraft til lønns- og arbeidsvilkår som generelt ikke aksepteres i det norske samfunnet.

Sjømat Norge mener i likhet med utvalget at like konkurransevilkår, også i kapital- og arbeidsmarkedet, må være en grunnleggende premisse for aktørene i sjømatindustrien.

Når det gjelder kapitalmarkedet kan ulike eiere ha forskjellige avkastningskrav til investert kapital, men det må i det minste være en forutsetning at ikke offentlige kapitalbidrag bidrar til konkurransevridning og opprettholdelse av overkapasitet. Offentlige investeringer i realkapital må derfor etter Sjømat Norges oppfatning underlegges ordinære avkastningskrav, og primært bør offentlige investeringer være rettet mot innovasjonsprogrammer som hele næringen kan benytte seg av.

Arbeidskraftkostnadene i fiskeindustrien varierer etter produksjonsform og grad av automatisering, men utgjør i alle tilfeller bare en mindre del av kostnadene. Det kan videre være krevende å rekruttere nødvendig og kompetent arbeidskraft. Bruk av utenlandsk arbeidskraft har etter Sjømat Norges vurdering vært avgjørende for å sikre tilstrekkelig arbeidskraft i den norske fiskeindustrien. Vårt inntrykk er at bedriftene i all hovedsak tilbyr anstendige lønns- og arbeidsvilkår, og at de har en rimelig stabil arbeidsstokk. Sjømatindustriutvalget ønsker ikke at bedriftene skal konkurrere om å presse lønns- og arbeidsvilkår, da dette virker negativt på langsiktig produktivitetsframgang og innovasjon. Sjømat Norge er enig i dette.

Fiskeindustrioverenskomsten mellom NNN og Sjømat Norge ble delvis allmenngjort med virkning fra 1. februar 2015, og Sjømat Norge støttet dette vedtaket. En hovedgrunn var nettopp å sikre like konkurransevilkår mellom bedriftene. Det vil være viktig at Arbeidstilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene om blant annet minstelønn overholdes.

Med stor usikkerhet om råstofftilgang, og få muligheter til å kontrollere denne direkte, er det gode grunner til at permitteringsordningen for fiskeindustrien må videreføres.

For sjømatindustribedrifter som er prisgitt en ustabil og sesongbetinget råstofftilgang er det avgjørende med fleksible arbeidstidsbestemmelser. Regjeringens forslag til endringer i arbeidsmiljøloven vil bedre situasjonen, og gjøre det enklere for bedriftene å disponere de sysselsatte på en hensiktsmessig måte. Det er imidlertid ønskelig med ytterligere fleksibilitet, blant annet knyttet til gjennomsnittsberegning av arbeidstid.

Villfiskbaserte rammebetingelser

Den norske sjømatnæringen som baserer seg på høsting og bearbeiding av ville fiskeressurser har allerede fra naturens side krevende rammebetingelser.

Bestandsvariasjon, sesongsvingninger og værforholdene er risikofaktorer som i begrenset grad lar seg kontrollere. I tillegg er næringen underlagt en lang rekke særreguleringer, og flere av disse har sitt historiske utspring i hensynet til fangstleddets interesser.

Kunnskap om bestandsdynamikk og bestandsstørrelse

Bestandssituasjonen for de villlevende marine ressursene er utgangspunktet og forutsetningen for verdiskaping i den villfiskbaserte sjømatnæringen. Kunnskapen om de marine økosystemene generelt og de kommersielt viktig fiskebestandene spesielt er derfor avgjørende for hele verdikjeden.

Sjømat Norge støtter utvalgets anbefaling om en styrking av kunnskapsgrunnlaget om fiskebestander gjennom tilstrekkelig finansiering og effektiv bruk av ressurser i datainnsamling og bestandsestimering.

Organisering av verdikjeden

Sjømatindustriutvalget legger i sin analyse vekt på at sjømatnæringens evne til å tilpasse seg sine kunders varierende og gradvis endrede krav er viktig for opprettholdelse og forbedring av konkurranseevnen. Fleksibilitet og innovasjon både vertikalt og horisontalt i verdikjeden står sentralt for flere av utvalgets forslag. Sjømat Norge mener at muligheter for bedre koordinering i verdikjeden er nødvendig for å øke verdiskapingen og konkurransekraften i den norske sjømatnæringen, og rammevilkårene må i større grad utformes med det som utgangspunkt.

Aktivitetskravet i deltakerloven

Deltakerloven regulerer adgangen til å drive ervervsmessig fiske og fangst og annen høsting av villlevende marine ressurser. Loven skal sikre at fiskeflåten fangstkapasitet er tilpasset ressursgrunnlaget for å sikre en rasjonell og bærekraftig utnyttelse av de marine ressurser. Videre skal loven bidra til å øke lønnsomheten og verdiskapingen i næringen og gjennom dette trygge bosetting og arbeidsplasser i kystdistriktene, og legge til rette for at høstingen av de marine ressurser skal komme kystbefolkningen til gode. Loven begrenser videre utenlandsk eierskap i fiskeflåten.

Deltakerloven inneholder også bestemmelser som i utgangspunktet bare gir "aktive" fiskere adgang til å eie majoritetsandeler i fiskefartøy. Dette aktivitetskravet begrenser muligheten for vertikal koordinering i villfisknæringen, ettersom sjømatindustribedrifter er avskåret fra muligheten til å integrere oppstrøms i verdikjeden. Innenfor dagens regelverk kan sjømatindustribedrifter (og andre som ikke regnes som aktive fiskere) ha inntil 49,9 prosent eierskap i fiskefartøy. Det er imidlertid en unntaksbestemmelse som sier at departementet i særlig tilfeller, når næringsmessige og regionale hensyn tilsier det, ved enkeltvedtak kan gjøre unntak fra kravet om tidligere aktivitet i fiske eller fangst. Samtidig står aktive fiskere fritt til å investere nedstrøms i verdikjeden, og det er en rekke eksempler på at fiskebåtrederi har etablert og driver fiskeindustri på land. Loven innebærer således at det er ulike konkurransevilkår avhengig av hvilket ledd av verdikjeden bedriftene har sitt utspring fra.

Sjømatindustriutvalgets flertall anbefaler at aktivitetskravet endres slik at også sjømatindustribedrifter kan eie majoritetsandeler i fiskefartøy. Utvalget viser til at det er et klart behov for at aktørene i sjømatnæringen, ut fra hensynet til konkurranseevne og lønnsomhet, bør kunne velge former for organisering som tilfredsstillende ulike behov for vertikal koordinering. Utvalgets flertall mener videre det må stilles krav om reell økonomisk forbindelse til norske kystsamfunn, og at dette ikke bør reguleres gjennom en skjønnsbasert dispensasjonsadgang. Utvalgets flertall vil også begrense hvor mye en enkelt aktør kan eie av kvoter. Flertallet peker også på at myndighetene må vurdere hvorvidt

ytterligere reguleringer er nødvendig for å ivareta overordnede hensyn til regional fordeling av økonomisk aktivitet og sysselsetting langs kysten.

Isolert sett er det kanskje ikke avgjørende viktig for industrien å eie fiskefartøy, men tilgangen på riktig råstoff til riktig tid er en kritisk faktor som med dagens lovverk ligger utenfor foredlingsbedriftenes kontroll og som i stor grad påvirkes av strukturen i fiskeflåten. Med slike rammevilkår er det vanskelig å sikre investeringer, stabile arbeidsplasser og lønnsomhet.

Sjømat Norge støtter prinsipielt forslaget fra flertallet i utvalget om at aktivitetskravet endres slik at fiskeindustrien får utvidet investeringsadgang i fiskeflåten. Dette vil potensielt gi bedre muligheter for koordinering mellom flåte og industri, og representerer en mulighet for sjømatindustribedrifter til å sikre en råstofftilgang som er tilpasset bedriftens egne behov og krav fra sine kunder. Ikke minst vil dette være viktig for å jevne ut konkurranseskjevheten mellom allerede vertikalt integrerte bedrifter og bedrifter som ikke har adgang til å organisere sin virksomhet på tilsvarende måte.

Forslaget må samtidig vurderes i sammenheng med utvalgets forslag om større fleksibilitet for horisontal organisering i fiskeflåten. Struktureringen av fiskeflåten har medført at antall leverandører for fiskeindustrien er kraftig redusert, og har gjort koblingen mot gjenværende flåte viktigere. Ytterligere strukturering i fiskeflåten, slik utvalget foreslår, vil i tiltakende grad kunne sette fiskeindustrien under press og øke industriens behov for å investere i kontrollerende eierskap i fiskefartøy for å sikre egen råstofftilgang.

Systemet for førstehåndsomsetningen av fisk har også stor betydning for bedriftenes råstofftilgang. Et velfungerende og fleksibelt råstoffmarked kan i noen grad bidra til bedre vertikale koordinering i verdikjeden. Sjømat Norge mener like fullt at det må være opp til den enkelte virksomhet å velge sin tilpasning.

En særlig problemstilling er knyttet til nye fiskerier og nye verdikjeder basert på marine ressurser. I slike tilfeller har erfaringen vist at deltakerlovens aktivitetskrav er til hinder for innovasjon og utvikling. Forskningsbaserte selskaper som investerer i forskning, innovasjon og verdiskaping på tidligere uutnyttede viltlevende marine ressurser må også kunne tildeles kvote uavhengig fra fartøy. Dette vil kunne gi nødvendig sikkerhet for investering og utvikling på nye områder og i nye produkter og verdikjeder.

Sjømat Norge er enig med Sjømatindustriutvalget i at de gjeldende norske restriksjoner på utenlandske statsborgeres rett til å eie fiskefartøyer og fiskekvoter må videreføres.

Fartøyutforming og fiskeredskap

Sjømatindustriutvalget peker i sin analyse på at myndighetene i dag begrenser aktørenes handlingsrom når det gjelder valg av fiskeredskap og fartøyutforming, noe som gir samfunnsøkonomisk ineffektivitet i fisket. Restriksjonene kan også legge begrensninger på industriens produksjonstilpasninger og produkttilpasninger til markedene. Utvalget

foreslår at det åpnes for fri fartøyutforming og betydelig frihet når det gjelder valg av fangstredskap.

I realiteten står de fleste eiere av fiskefartøy rimelig fritt med tanke på fartøyutforming og valg av fangstteknologi. Regelverket legger imidlertid visse begrensninger, og i denne sammenheng må også regelverk som formelt sorterer under blant andre Sjøfartsdirektoratet og Kystverket tas med.

For fiskeindustrien er det sentralt at fangstoperasjonene gjennomføres i samsvar med de krav som stilles for å kunne betjene markedene. Videre må fiskefartøyene være utformet og utrustet slik at råstoffkvaliteten blir ivaretatt på en god måte, og fartøyene må kunne drifte også i krevende værforhold. Vi er ikke tjent med et regelverk som begrenser muligheten til å drive effektive og fleksible fangstoperasjoner. Fartøyutforming har stor betydning for fiskeflåten evne til å operere i dårlig vær og utenom hovedsesongene, og dermed kan forslaget på sikt bidra til en noe jevnere råstofftilgang for industrien. Dette avhenger imidlertid av den vertikale koordineringen mellom fartøy og industri. Fri fartøyutforming og bortfall av begrensninger i lasteromkapasitet kan også bidra til at mer av restråstoffet fra hvitfisksektoren kommer til land og kan ivaretas. Dette vil være positivt for den marine ingrediensindustrien, som allerede har kommet langt med å bygge infrastruktur og logistikk løsninger for å kunne håndtere restråstoff fra fiskeflåten.

Sjømat Norge støtter i utgangspunktet utvalgets forslag, men fartøy- og fangstteknologi henger tett sammen med hvordan strukturvoteordningene utformes. Innenfor dagens begrensninger vil ventelig forslaget om fri fartøyutforming og friere valg av fangstteknologi ha begrenset betydning. Dersom det åpnes for friere strukturering i fiskeflåten kan imidlertid forslaget få langt større virkning. Det er derfor viktig at disse spørsmålene vurderes i sammenheng.

For at større frihet i valg av fartøy- og fangstteknologi også skal komme industrien til gode er det avgjørende at den vertikale koordineringen mellom flåte og industri forbedres, både når nye fartøy kontraheres og i den daglige driften.

Strukturkvoter og kvotetak

Strukturvoteordningene for fiskeflåten har vært et viktig verktøy for å redusere kapasiteten i fiskeflåten og øke effektiviteten i fisket. Ordningene har bidratt til dramatisk forbedret lønnsomhet, men har også medført en betydelig reduksjon i antall fartøy og større konsentrasjon både geografisk og eiermessig.

Sjømatindustriutvalget mener at dagens strukturvoteordninger begrenser flåteleddets innovasjonsevne, samt muligheten for effektiv kapasitetsutnyttelse og høyere lønnsomhet. Ordningene begrenser også mulighetene for innovasjoner gjennom vertikal koordinering med sjømatindustrien, og hemmer dermed lønnsomheten og verdiskapingen i foredlingsleddet. Utvalget mener at en oppmyking av disse begrensningene vil gi svært

positive effekter for verdikjeden som helhet, hovedsakelig gjennom kostnadsreduksjon i fiskeflåten.

Utvalgets flertall anbefaler at dagens begrensninger i kvotetak per fartøy oppheves. I tillegg går utvalget inn for at ressursene ikke bør tildeles som pakker, eksempelvis som for torsk, hyse og sei, men hver for seg. Dette vil gi fartøyene større fleksibilitet til å sette sammen en kvoteportefølje de anser økonomisk gunstig. Dette kan også ha positive effekter for foredlingsbedrifter som i større grad får mulighet til å spesialisere seg på arter hvor tilførselen i dag er mer tilfeldig.

Sjømat Norge mener at strukturkvoteordningene for fiskeflåten har vært nødvendige for å redusere kostnader og øke effektiviteten i fiskeflåten. Samtidig har struktureringen også hatt betydning for fiskeindustrien, uten at dette nødvendigvis har blitt særskilt vurdert i utformingen av ordningene. Færre leverandører kan medføre en vanskeligere råstoffsituasjon for industrien, og fiskeindustribedrifter som baserer seg på råstoff fra den lokale flåten er sårbar for salg av fartøy ut av lokalsamfunnet.

Også for bedrifter som i hovedsak handler fryst råstoff av hvitfisk på auksjon innebærer struktureringen i flåten en klar utfordring. Mange av rederiene har i dag etablert egne salgs- og eksportselskap, og mengden reelt tilgjengelig råstoff på auksjon er redusert. Med ytterligere strukturering i flåten vil denne tendensen kunne forsterkes.

Struktureringen i fiskeflåten har i svært liten grad blitt gjennomført på en måte som tar hensyn til fiskeindustriens behov. Dette har bidratt til den relativt svake graden av vertikal koordinering i verdikjeden som Sjømatindustriutvalget peker på, og Sjømat Norge mener at industrien i langt større grad må gis anledning til å påvirke de fremtidige strukturelle endringene i fiskeflåten. Dette kan ivaretas gjennom en endring av aktivitetskravet i deltakerloven. Alternativt kan industrien gis anledning til å ta del i omsetningen av strukturkvoter, frikoblet fra dagens binding til fartøy.

Sjømat Norge stiller seg mot denne bakgrunn til dels positiv til utvalgets forslag, men vi mener det fortsatt er behov for kvotetak på fartøynivå. Disse bør tilpasses slik at de gir effektiviserings- og utviklingsmuligheter for det enkelte fartøy, og tar hensyn til situasjonen i fremtidige flåtegrupper. Vi mener det fortsatt er ønskelig med en differensiert flåte, og kvotetak er et virkemiddel som bidrar til dette. Videre er det en klar forutsetning at også fiskeindustrien kan ta del i fremtidige ordninger på like vilkår. Dersom dette ikke realiseres mener Sjømat Norge at både strukturkvoteordningene, kvotesystemet og omsetningssystemet må utformes på en måte som i langt større grad stimulerer leveranser av fisk til den norske fiskeindustrien, eksempelvis gjennom differensierte kvotetrekk, premiering av ferske landinger eller videreutvikling av markeds plasser som gjør fiskeindustrien i stand til å sikre større grad av stabilitet og tilpasning av råstofftilgangen.

Sjømat Norge støtter utvalgets anbefaling om å begrense muligheten for konsentrasjon av kvoter på selskapsnivå.

Leverings-, aktivitets- og bearbeidingsplikt

Dagens ordninger med leverings- aktivitets- og bearbeidingsplikt, primært for industriede torske-trålere, er i liten grad tilpasset dagens virkelighet i sjømatindustrien, og pliktsystemet begrenser bedriftenes innovasjonsmuligheter. Detaljreguleringene gjør det til et ressurskrevende system, både for bedriftene som omfattes og myndighetene som skal følge opp systemet.

Et flertall i Sjømatindustriutvalget foreslår at pliktsystemet avvikles, og at det nedsettes en kommisjon med juridisk og økonomisk kompetanse som skal sikre at pliktene avvikles på en samfunnsmessig forsvarlig måte som tar hensyn til alle parter, eksempelvis gjennom økonomisk kompensasjon. Sjømat Norge støtter primært dette forslaget.

Som et alternativ til utvalgets forslag eller som innspill til kommisjonens mandat, har Sjømat Norge også konkrete forslag til hvordan dagens regulering kan erstattes med mer innovasjonsfremmende tiltak som forenkler og samtidig gir bedriftene større handlingsrom. Når det gjelder leverings- og aktivitetsplikten så mener vi disse bør fastsettes med et regionalt perspektiv. Regionene som i dag er oppstilt for den sekundære leveringsplikten (Øst-Finnmark, Vest-Finnmark og Nord-Troms, Sør-Troms og Nordland) kan være et utgangspunkt for en regionalisering av leverings- og aktivitetsplikten, men det er også mulig å se for seg større regioner. Inndelingen av den sekundære leveringsplikten følger hverken den administrative oppdelingen av landet i fylker, den eksisterende eller foreslåtte nye organisering av Fiskeridirektoratet. Den følger heller ikke inndelingen som følger av fiskesalgslagene. Heller enn dagens geografiske inndeling for sekundær leveringsplikt bør det søkes forenkling til en naturlig struktur for sjømatsektoren.

Det kan også være en mulighet å vurdere en forenkling av aktivitetsplikten ut fra kravene som følger av forskrift om spesielle tillatelser til å drive enkelte former for fiske og fangst (konsesjonsforskriften). Konsesjonsforskriften setter krav til kombinasjonen av industriede trålere og industrianlegg; når mer enn en fiskeindustribedrift er eid av samme eier, kan eieren inneha torske-trållatelse for fartøy som til sammen vil bli tildelt inntil sju kvotefaktorer for hver fiskeindustribedrift. Det kan synes unødvendig å forsterke dette ved en spesifisering av den geografiske aktivitetsplikten. Etersom konsesjonsforskriftens bestemmelser om eierkonsentrasjon i praksis angir en slags "aktivitetsplikt" kan det være et alternativ å la det være opp til eierne selv å velge lokalisering og antall anlegg innenfor konsesjonsforskriftens krav, uten noen nærmere spesifisering av hvor aktiviteten skal foregå.

Endringer av leverings- og aktivitetsplikten kan selvsagt være kontroversielt for de stedene som historisk er søkt tilgodesett gjennom spesifikke geografiske koblinger, men det har over tid vist seg svært vanskelig å styre aktivitet til utvalgte steder. Etter Sjømat Norges vurdering må det viktigste være å legge til rette for bearbeiding av fisk i Norge, og la aktørene ut fra lønnsomhetsvurderinger velge hvordan og hvor.

For øvrig vil vi i denne sammenheng også bemerke at reglene om eierkonsentrasjon når fartøy og fiskeindustribedrift eies av samme eier ikke har blitt justert etter den seneste endringen av kvotetaket i strukturkvoteordningen for torsketral. All den tid den ordinære eierkonsentrasjonsbestemmelsen har blitt endret, burde dette også følges opp med tilsvarende justering i de tilfellene hvor fartøy og fiskeindustribedrift eies av samme eier.

Bearbeidingsplikten virker, slik den i dag er utformet, i praksis mot sin hensikt. Fiskeindustribedrifter som kjøper fangst i henhold til leveringsplikten må foreta bearbeiding av minst 70% av torskefangstene omfattet av leveringsplikten før videresalg. Når dette vurderes for den enkelte fangst gir det bedriftene svært liten fleksibilitet, og øker risikoen ved å kjøpe den enkelte fangst. Kravet medfører at markedsmulighetene ikke kan utnyttes fullt ut. Som et minimum bør bearbeidingsplikten avregnes på årsbasis, tilsvarende det som gjelder for avregning av leveringsplikten for fartøysiden. Innholdet i bearbeidingsplikten bør også utvides, da det i dag setter grenser for innovasjon og utviklingsmuligheter for landindustrien. Som bearbeiding bør regnes alle typer bearbeiding der råstoffet blir produsert til en annen vare enn utgangspunktet, herunder ferskpakking av fisk. Det kan videre stilles spørsmål om det i det hele tatt er hensiktsmessig med både aktivitets- og bearbeidingsplikt. Gitt at en virksomhet oppfyller aktivitetsplikten er det vanskelig å se hvorfor det også skal være en bearbeidingsplikt for råstoff kjøpt gjennom ordningen med leveringsplikt.

Høstingsstrategi – demping av års- og sesongvariasjoner

Den store årlige variasjonen i kvotestørrelsene er en betydelig utfordring for sjømatindustrien, og disse svingningene har store økonomiske konsekvenser. Variasjonen gjør det vanskelig å tilpasse produksjonskapasiteten, og markedene er sensitive for store endringer i tilførsel av sjømatprodukter. Det er også et tankekors at industriens svar på den store økningen i torskekvotene de siste årene har vært å sende en stor andel av fisken ut av landet ubearbeidet, til betydelig lavere eksportverdi per kg.

Stabilitet i kvotenivåene bidrar til at både førstehåndsmarkedet og eksportmarkedene fungerer bedre. Grunnlaget for kvotevariasjonen er imidlertid naturgitte forutsetninger og bestandsdynamikken, og muligheten til å kontrollere svingningene er således begrenset. Gjennom de langsiktige høstingsstrategiene er det likevel mulig å dempe svingningene i kvotenivåene, slik det eksempelvis er avtalt for nordøst-arktisk torsk og hyse. I enkelte tilfeller kan det tenkes at slike stabilitetsklausuler – i hvert fall på kort sikt – gir et noe lavere høstingsnivå, og dette er noe som må vurderes ved utforming og revisjon av høstingsstrategiene.

Sjømat Norge mener at langsiktige høstingsstrategier i seg selv gir større forutsigbarhet for kvotefastsettelsen, og stabilitetsklausuler bør inkluderes for dempe den årlige variasjonen i kvotenivåer.

Sesongsvingninger

Mange av de største norske fiskeriene har en utpreget sesongprofil. Dette kan i hovedsak forklares av fiskebestandenes naturlige vandringsmønster og hvordan kvotene er fordelt i den norske fiskeflåten. Pelagisk sektor, som i hovedsak produserer konserverte produkter, er godt tilpasset sesongvariasjonen selv om den medfører utfordringer knyttet til kapasitetsutnyttelse over året og stabilitet for de sysselsatte. Også den konvensjonelle industrien (produksjon av saltfisk, klippfisk og tørrfisk) i torskesektoren er tilpasset sesongprofilen i fisket. Sjømat Norge er like fullt enig med Sjømatindustriutvalget om at dagens sesongmønster, spesielt i hvitfisksektoren, medfører utfordringer for deler av sjømatindustrien.

For fiskerne er det mest kostnadseffektivt å fiske når fisken er lett tilgjengelig og fangstratene høye, og dette er den viktigste forklaring på sesongmønsteret i torskefisket. Råstoffprisen er gjerne høyere utenom hovedsesongen, men det samme er ofte fangstkostnadene også. Videre kan det for fisker innebære en risiko å spare kvote for fiske mot slutten av året, da det er en viss sjans for at fisket slår feil. Sjømatindustriutvalget anbefaler at myndighetene innfører ordninger som reduserer denne risikoen. Kvotefleksibilitetsordningen som nå er avtalt for torsk og hyse, samt for sei som er eksklusiv norsk bestand, vil være et velegnet tiltak. Tilsvarende ordninger er allerede innført for flere andre fiskeslag. Sjømat Norge støtter innføringen av kvotefleksibilitetsordninger, og mener dette kan bidra til større fleksibilitet for flåte og industri.

Sjømat Norge mener det viktigste tiltaket i denne sammenheng er at reguleringene i størst mulig grad legges opp til at fartøyene tildeles faste, garanterte kvoter som står fast gjennom året. Reguleringer som inviterer til kappfiske vil forsterke sesongtoppene, og medfører i tillegg klare ulemper med tanke på kvalitet og kundetilpasning. Det samme er tilfellet for refordelinger underveis i året. Sjømat Norge mener også at ferskfiskordningen har hatt god effekt, og at denne ordningen bør videreføres.

Sesongmønsteret i fiskeriene må også ses i sammenheng med øvrige tiltak som utvalget foreslår. Bedre vertikal koordinering i verdikjeden er et sentral forutsetning for å sikre et fangstmønster som er tilpasset markedene.

Førstehåndsmarkedet for fisk

Sjømat Norge vurderer organiseringen av førstehåndsomsetning av fisk som en svært sentral del av rammebetingelsene for fiskeindustrien. Tilgang på råstoff, herunder kvalitet, pris, forutsigbarhet, tidspunkt, art mv er en grunnleggende faktor for industriens driftsmuligheter. Sjømat Norge mener derfor at Sjømatindustriutvalget i enda større grad burde analysert og vurdert realitetene i dagens fiskerstyrte og monopoliserte omsetningssystem.

Førstehåndsomsetningen av fisk reguleres med basis i fiskesalgslagsloven som fra 1. januar 2014 erstattet den tidligere råfiskloven. I all hovedsak er bestemmelsene fra råfiskloven

videreført. Fiskesalgslagsloven gir fiskesalgslagene betydelig frihet til å selv å fastsette salgsvilkår, omsetningsformer og minstepris. Bare fastsettelse av minstepris er omfattet av formelle krav om drøfting og en meklingsordning ved uenighet, men også på dette området ligger den endelige beslutningsfullmakt til salgslagene. Fiskesalgslagsloven har på den måten videreført den institusjonaliserte skjevheten mellom flåte og industri når det gjelder omsetning av industriens viktigste innsatsfaktor, råvaren fisk. Vi stiller oss derfor uforstående til påstander om at den nye fiskesalgslagsloven må gis tid til å virke før den tas opp til ny vurdering. Fiskesalgslagsloven er i all hovedsak en videreføring av den gamle råfiskloven.

Flertallet i det såkalte "Midttun-utvalget" som evaluerte råfiskloven foreslo, til tross for et svært begrenset mandat, flere substansielle endringer som daværende regjeringen valgte å ikke følge opp i lovproposisjonen (Prop. 93 L (2012–2013)). Videre viser vi til merknadene i Næringskomiteens innstilling (Innst. 417 L (2012–2013)), som synliggjør at det var en betydelig politisk motstand mot regjeringens forslag. Vi mener derfor det er nødvendig med en grundig vurdering av omsetningssystemet for fisk i første hånd.

Sjømat Norge er i utgangspunktet enig i Sjømatindustriutvalgets vurdering om at det kan være fornuftig å videreføre et obligatorisk system for førstehåndsomsetning av fisk. Dette vil kunne ivareta viktige funksjoner både for myndigheter og næringen; ressursdokumentasjon og kvotekontroll (herunder fangst- og landingssertifikat, miljøsertifisering), felles oppgjørsordninger og like konkurransevilkår. Sjømat Norge støtter også utvalgets vurdering av at markedsplassen må ha tillit fra aktørene i markedet, og at den må legge til rette for økonomisk effektiv vertikal koordinering. Som et absolutt minimum mener Sjømat Norge at det umiddelbart må iverksettes en grundig evaluering av systemet for førstehåndsomsetning av fisk og fiskesalgslagsloven.

Flertallet i Sjømatindustriutvalget vektlegger betydningen av at markedsplassene for fisk må være nøytrale. Dagens eierform, kombinert med det frie spillerommet som gis til salgslagene, sikrer ikke denne nøytraliteten. For å få til gode markedsplasser med ryddige forhold, effektiv flyt av råstoff, høy verdiskaping og like konkurransevilkår, mener flertallet i utvalget at den beste løsningen vil være nøytralt eierskap til salgslagene. Sjømat Norge er enig i denne vurderingen, men vi vil også påpeke at et nøytralt og verdiskapende omsetningssystem langt på vei også kan oppnås gjennom tydeligere målformuleringer, strengere krav til hvordan fiskesalgslagene skal praktiseres sine fullmakter og fullverdige systemer for tvisteløsning.

Nøytralt eierskap

Sjømat Norge støtter flertallet i Sjømatindustriutvalget som ønsker et nøytralt eierskap til salgslagene. Dette vil skape nødvendig legitimitet og balanse i førstehåndsomsetningen. Dagens salgslag er organisert som samvirkeforetak hvor bare fiskere kan være medlemmer, og salgslagene styres av tillitsvalgte fiskere. I praksis er dette interesseorganisasjoner med omsetningsmonopol som er delegert myndighet til å fastsette rammebetingelser som har

betydelige konsekvenser for hele verdikjeden. Sjømat Norge har vanskelig for å se at det foreligger gode argumenter for at dette kan forsvares.

Strengere krav til hvordan fiskesalgslagene skal praktisere sine fullmakter

Som påpekt av Sjømatindustriutvalget er dagens lov en fullmaktslov uten spesifiserte krav til innhold i blant annet salgsvilkår, omsetningsformer og minstepriser. Salgslagene har derfor betydelig frihet til å selv å fastsette regelverket for hvordan førstehåndsomsetningen skal gjennomføres. Dette illustreres godt ved at de seks salgslagene har valgt forskjellige løsninger på de ulike områdene. Industrien er derfor på mange områder prisgitt hvordan det enkelte salgslag praktiserer loven innenfor sitt geografiske område.

Det er i dag seks salgslag, fordelt på fem innenfor hvitfisk og skalldyr og ett for pelagisk fisk. Hvert av disse salgslagene fastsetter med hjemmel i fiskesalslagsloven egne vedtekter og forretningsregler, uten krav til samordning eller likebehandling. Fiskesalslagsloven tillater altså at salgslagene fastsetter ulike rammebetingelser for næringsutøvelse, avhengig av geografi og fiskeri. Som et eksempel kan vi her trekke frem at det vinteren 2015 har vært ulik minstepris på torsk i henholdsvis Måløy, Ålesund og Kristiansund. Det skal godt gjøres å se at det foreligger markedsmessige begrunnelser som forsvaret dette. Salgslagene kan altså legge klare føringer på næringsutøvelsen i industrien, og det bør være liten tvil om at salgslagene til tider naturligvis bruker fullmaktene som ligger i loven til å fremme fiskernes interesser på bekostning av industriens.

Omsetningsbestemmelsene: Salgslagene praktiserer både ulike former og ulik grad av fleksibilitet i omsetningsformene. Salgslagene innenfor hvitfisk har relativt stor fleksibilitet i omsetningsform, der både auksjon og mer langsiktige avtaler er vanlige omsetningsformer. I Norges Sildeslagslag derimot slår forretningsreglene fast at førstehåndsomsetningen av fersk fisk som hovedregel skal skje ved auksjon. Dette regelverket kan være til hinder for vertikal koordinering og et tettere samarbeid mellom industrien og flåten.

Oppgjørsbetingelser: Alle salgslag krever at kjøper stiller garanti for sine kjøp, slik at de som selger ikke løper noen kommersiell risiko. For alle lagene gjelder også krav om forsinkelsesrente etter forfallsdato og eventuelt innbetaling av differansen hvis garantibeløpet overskrides. Norges Råfisklag har 14 dager fra seddeldato/leveringsdato som standard betalingsbetingelse, mens SUROFI og Norges Sildeslagslag har 30 dager fra leveringsdato. Vest-Norges Fiskesalslag har som standard betalingsbetingelse 20 dager regnet fra onsdag etter leveringsuken.

Minstepris: Minstepriser fastsettes av salgslagene etter drøftinger med industriens organisasjoner. For omsetningen av hvitfisk som sorterer under fem ulike salgslag er det variasjoner både i nivå på minstepriser, prisperioder og hvilke arter det settes minstepris for. For torsk har vi i dag ulike minstepriser avhengig av om fisken landes i distriktene til Norges Råfisklag, SUROFI eller i Vest-Norges Fiskesalslag. Også prisperiodene varierer, fra prisperioder på ett år til 4 mnd. SUROFI praktiserer minstepris bare på fersk fisk, mens i de

øvrige salgslagene er også fryst fisk omfattet av ordningen med minstepris. For noen arter er det minstepris i ett salgslag, men ikke i et annet. Videre er det ulike kriterier for fastsettelse av minstepris på rund fisk, og det er ulike kvalitetskriterier for prisreduksjon.

Behov for mer balansert gjennomføring av fiskesalagsloven

Sjømat Norge mener at det innenfor dagens lovverk er en betydelig mulighet til å gjøre førstehåndsomsetningen av fisk mer ryddig og balansert. Med en klargjøring av innholdet i regelverket fra myndighetens side, i form av klarere definisjoner, forhandlingsrett på flere områder, mer definerte prosedyrer osv. kan det oppnås et omsetningssystem der partene blir mer jevnbyrdige. Dette harmonerer med Sjømatindustriutvalgets vurdering av at det, i større grad enn selve loven, er hvordan salgslagene praktiserer loven som har betydning for verdiskapingen. Dette vil kunne oppnås ved at myndighetene, i dette tilfellet Nærings- og fiskeridepartementet, i større grad klargjør sentrale elementer i loven og på den måten også begrenser salgslagenes spillerom til å ensidig utforme rammebetingelsene på de områder der dette berører andre deler av næringen.

Salgslagsstruktur

Sjømat Norge mener det bør etableres ett salgslag innenfor hvitfisk og skalldyr, som dekker hele kysten. Det vil sikre like rammebetingelser for omsetning, oppgjør og pris for næringsaktører uavhengig av geografi. Det vil også frigjøre ressurser og i seg selv gi en effektiviseringsgevinst. På lengre sikt kan det også være naturlig å vurdere hvorvidt ett salgslag for alle fiskeslag er tilstrekkelig.

Minstepris

Det opprinnelige formålet med minsteprisinstituttet var å sikre fiskerne gode og stabile priser for fisken. Bakgrunnen var en forutsetning om at særlig kystflåten ikke kunne utnytte markedsmekanismene godt nok, og at forhandlingsstyrken mellom kjøper og selger var skjev i favør av kjøper. Denne situasjonen har endret seg vesentlig. I dag har de aller fleste fiskefartøylene en operasjonsradius som innebærer at de ikke er bundet opp til spesielle geografiske områder, og konkurransen mellom kjøperne er svært effektiv. Videre styres fiskeprisene av utviklingen i en lang rekke sluttmarkeder.

Minstepris er det eneste området der det er formelle drøftinger mellom partene, og der uenighet kan tas videre til mekling. Sjømat Norge mener at det verken for drøftingene mellom partene eller under mekling er skapt tilstrekkelig klarhet fra lovgiver i hva en minstepris faktisk skal være.

I fiskesalgsloven er det nedfelt at formålet med minstepris skal være å få til en rimelig fordeling mellom fisker og industri av inntektene fra markedet. Dette har ikke bidratt til en omforent forståelse eller nødvendig klarhet verken i drøftingene mellom partene eller i meklingsnemndene om hvordan minstepris skal forstås. Salgslagene, som fastsetter prisen, kan ha som ambisjon at minstepris til enhver tid skal ligge så nært opp til markedspris som mulig, mens Sjømat Norges prinsipielle syn er at minstepris skal utgjøre et prisgulv i førstehåndsomsetningen som bare unntaksvis kommer til anvendelse. Vi mener at det er

behov for klare definisjoner fra myndighetene på hva som menes med den minstepris som loven åpner for. Det bør videre klargjøres hvilke forutsetninger som må være på plass for å forsvare at det fastsettes minstepriser. Etter vår vurdering er det ikke behov for minstepriser i et effektivt marked.

Det at fiskesalgslagene har monopol både på levering og prising av råstoff til industrien, skaper et særskilt behov for et regelverk som sikrer at det ikke åpnes for en prisfastsetting som tilgodeser fiskerne på bekostning av industrien. Sjømat Norge mener det er behov for en mer presis avklaring av hva som er målet med minstepris, når det skal fastsettes minstepris og hvilke kriterier som skal legges til grunn for fastsettelse av minstepris, slik at begge parter og meklingsnemndene har samme referanseramme for minsteprissystemet og drøftingene. Uten en omforent forståelse eller avklaring av dette vil det være vanskelig å gjennomføre reelle drøftinger eller mekling.

Omsetnings- og oppgjørsbetingelser

Sjømat Norges erfaring er at konflikter mellom industrien og fiskesalgslag i minst like stor grad har vært knyttet til selve organiseringen av handelen, som til selve minsteprisspørsmålet. Både innenfor omsetning av hvitfisk og pelagisk har vi en rekke eksempler på at det ikke er enighet mellom partene om hvordan omsetningen skal foregå. Eksempler på dette vil være auksjonssystemer som er bygget opp på en måte som er fordelaktig for fiskerne, fastsettelse av utbudsområder, regulering/dirigering mv.

På samme måte som for minstepris er dette sentrale rammebetingelser både for flåten og for industrien, og de bør derfor bestemmes av partene i fellesskap. Sjømat Norge mener det er naturlig at det innføres forhandlingsrett også på disse områdene.

Prosedyrer ved uenighet

Sjømat Norge støtter utvalgets flertall i at det innføres en oppmannsordning (voldgift) som kan tre inn ved uenighet. Dette må gjelde både ved uenighet om forhold knyttet til minstepris, så vel som omsetnings- og oppgjørsbetingelser.

Koordinering av tilsynsmyndigheter

Sjømatbedriftene må forholde seg til en rekke offentlige tilsynsmyndigheter, og dette kan i seg selv være ressurskrevende ettersom tilsynsarbeidet i liten grad synes å være koordinert; både hva gjelder regelverkskrav og selve tilsynsarbeidet.

Sjømat Norge er derfor enig i anbefalingen fra Sjømatindustriutvalget om at tilsynsmyndighetenes kontrollinnsats ovenfor industrien bør tilrettelegges bedre gjennom samordning. Vi vil også understreke betydningen av at regelverket praktiseres likt i hele landet.

Fiskesalgslagene er tillagt en rolle som tilsynsmyndighet når det gjelder ressurskontroll og råstoffkvalitet. Sjømat Norge mener dette både prinsipielt og i praksis medfører en svært uheldig rollekonflikt. Fiskesalgslagene vil primært ivareta sine medlemmers interesser, og

det gjør at det fort kan stilles spørsmål ved hvorvidt kontrollarbeidet har den nødvendige uavhengighet.

Regelverksharmonisering

Sjømatindustriutvalget peker på at ulike nasjonale regimer for innveing av pelagisk fisk ved landing kan skape forskjeller i konkurransebetingelsene mellom aktørene. Videre er det viktig at kvoteavregning gjøres på samme grunnlag for alle stater som deler ressursene seg imellom.

Sjømat Norge mener det må være en forutsetning at konkurransen foregår på like vilkår mellom bedrifter som opererer i det samme markedet, og for spesielt pelagisk fisk er det utpreget internasjonal konkurranse rundt Nordøst-Atlanteren. Det må derfor være en høyt prioritert oppgave for norske myndigheter å sørge for regelverksharmonisering blant annet når det gjelder vannavsiling og veiing av fisk. Videre bør kontrollfrekvens og kontrollmetodikk harmoniseres så langt det lar seg gjøre, slik at aktørene underlegges samme regime og regelverk uavhengig av landingssted.

Kontroll med ressursuttaket

Sjømat Norge er helt enig med Sjømatindustriutvalget i at det er svært viktig at fangst- og landingsopplysningene er korrekte. Dette er vesentlig både ut fra hensynet til en bærekraftig forvaltning av fiskeressursene, og for å sikre like konkurransevilkår mellom bedriftene. Vårt hovedinntrykk er at regelverket blir respektert og etterlevd, noe som også støttes av det blir avdekket relativt få overtredelser. Samtidig vil det være naivt å hevde at regelbrudd ikke forekommer, og rykter alene kan være ødeleggende for næringens omdømme.

I torskefisksektoren er omregningsfaktorene mellom ulike produktformer og rund vekt en problemstilling som bør løses omgående. Store deler av den ferske torsken bringes til land rund, og sløyes deretter på land. Sløyning av fisken på land har en rekke fordeler; biproduktene ivaretas bedre, produksjonsprosessen flyter bedre for anleggene, håndteringen av fangsten blir mer kostnadseffektivt og fiskeren kan bruke mer av sin tid på fiske og kvalitetsfremmende råstoffhåndtering. All den tid det er etablert en offisiell omregningsfaktor fra sløyd til rund vekt bør det være nøytralt både pris- og kvantumsmessig om en velger å omsette fisken rund eller sløyd. Det må også være likebehandling mellom de ulike flåtegruppene, uavhengig av om fangsten sløyes (og eventuelt produseres) om bord i fiskebåten eller føres til land rund.

Det er Fiskeridirektoratet som har hovedansvaret for ressurskontrollen, og til tross for økt innsats de siste årene er det fortsatt bare et fåtall landinger som blir kontrollert. Vi slutter oss derfor til utvalgets forslag om at kontrollfrekvensen bør økes. Videre bør det vurderes nye kontrollmekanismer som utnytter mulighetene moderne informasjons- og overvåkingsteknologi gir. Det er samtidig avgjørende at nye kontrolltiltak vurderes ut fra både forventet nytte og kostnader for forvaltning og næringsaktører. Gjennom den nye landings- og sluttseddelforskriften er det etablert flere nye kontrolltiltak for fiskeindustrien,

men Sjømat Norge er kritisk til hvordan enkelte av disse er utformet og om de gir noen reell kontrollgevinst. Dersom nye kontrolltiltak innebærer vesentlig redusert effektivitet i mottak og produksjon av fisk, eller krever disproporsjonale investeringer, vil dette gå ut over effektiviteten og lønnsomheten i den norske sjømatindustrien. Det er derfor avgjørende viktig at nye kontrolltiltak utformes i tett dialog med næringen, og at kontrollmyndighetene er lydhøre for innspillene som kommer. På kort sikt er dette spesielt aktuelt for implementering og justering av landings- og sluttseddelforskriften, som slik den står i dag representerer en vesentlig forverring av sjømatindustriens rammevilkår.

Sjømatindustriutvalget påpeker at minsteprisene kan være en kilde til underrapportering, og da spesielt når fastsatte minstepriser ikke gir grunnlag for lønnsom drift for fiskeindustribedriftene. Sjømat Norge slutter seg til denne bekymringen, og mener dette er et viktig argument for at minstepriser må fastsettes slik at det i hovedsak er markedet som bestemmer fiskeprisen, og at råstoff bare unntaksvis omsettes til minstepris.

Sjømat Norge har merket seg at Sjømatindustriutvalget anbefaler at myndighetene detaljert gjennomgår kontroll- og sanksjonsregimet. Dette slutter vi oss til. Samtidig stiller vi oss mer tvilende til om en skjerpelse av straffenivået isolert vil ha noen vesentlig betydning. Fiskerilovgivningen har allerede strenge straffebestemmelser, og det er etter vår vurdering viktigere at eventuelle regelbrudd faktisk blir oppdaget og sanksjonert.

På sikt kan det være en målsetting å få på plass en uavhengig tredjepartskontroll for alt ilandført fiskeråstoff. Dette vil trolig forandre en betydelig omlegging av dagens struktur i sjømatindustrien, både når det gjelder landingssteder og logistikk, og vil kreve en langt mer inngående utredning. I en situasjon med tredjepartskontroll vil det være nærliggende at øvrige kontrollrelaterte krav til næringsaktørene reduseres betraktelig, og det kan således være grunnlag for at næringsaktørene bidrar til finansiering av et slikt system.

Som utvalget påpeker er kontroll gjennom normer og sosialt press en kostnadseffektiv adferdskontroll. Sjømat Norge er beredt til å arbeide sammen med myndighetene og andre næringsorganisasjoner om holdningsskapende tiltak.

Oppdrett av laksefisk

Som Sjømatindustriutvalget påpeker har norsk havbruksnæring vært en suksesshistorie, som i dag produserer store mengder mat av en høy kvalitet. Dette gjøres med beslag av små arealer langs kysten. I og med at den globale produksjonsveksten har vært mindre enn markedsvæksten, har næringen nå god inntjening som en følge av høye priser. Dette er positivt for produsentleddet, men har også flere negative konsekvenser som utvalget påpeker. Blant annet har bearbeidingsindustrien nasjonalt og internasjonalt kommet i økonomisk marginskvis mellom oppdrettsleddet og dagligvareleddet, noe som kan være uheldig på sikt.

Regulering av produksjonen var tidligere i større grad fundert i markedsmessige forhold. Norske produsenter har blitt forsøkt holdt utenfor EU-markedet gjennom dumping- og

subsidieanklager fra mindre konkurransedyktige produsenter i EU. Som et forsøk på å unngå dette ble produksjonen holdt nede. I dag er reguleringene primært motivert ut fra miljømessige hensyn.

Norsk havbruksnæring har et stort potensial, og har mulighet til å øke sin produksjon betydelig i årene som kommer. Sjømat Norge er derfor enig i utvalget sin konklusjon om at det bør legges til rette for vekst. Denne veksten må ta hensyn til fiskehelse, annen bruk av sjøarealet og ha en akseptabel miljøpåvirkning. Disse vurderingene må gjøres ut fra kunnskapsbaserte og veldokumenterte kriterier.

I og med at oppdrett av laksefisk krever store investeringer er det behov for at veksten er forutsigbar. Dette er viktig med tanke på behovet for de store investeringene som en vekst forutsetter, samtidig som det også vil stimulere til innovasjonsprosesser som vil være viktig for å videreutvikle næringen. Forvaltningen bør ikke stille krav til valg av driftsform, men snarere til selve driften. Teknologinøytralitet må være et bærende prinsipp i forvaltning av havbruksnæringen, som for andre næringer.

Med en økende produksjon vil det være naturlig å vurdere alternative reguleringsformer av næringen. Dagens reguleringer er basert på gradvise tilpasninger av et eksisterende system, etter hvert som produksjonen har blitt større og kunnskapsnivået høyere. Vi ser ikke bort fra at det vil være behov for å etablere helt nye prinsipper for forvaltning av norsk havbruksnæring. Dette vil kreve et betydelig innsats av både forvaltning, næring og FoU-miljøene.

På kort sikt støtter Sjømat Norge utvalget sin anbefaling om at det bør igangsettes et arbeid med å tilpasse dagens system for regulering av produksjonen. En tilpasning av dagens system bør gi større fleksibilitet og muligheter til å følge ulike strategier for uttak av fisk, uten at dette medfører at selskapene må redusere produksjonen betydelig. Samtidig bør ikke systemet bidra til at næringen totalt sett får for store variasjoner i biomasse og slakteuttak gjennom året, som en konsekvens av at selskapene følger en strategi for produksjonsoptimalisering.

Med hilsen

Sjømat Norge

Geir Ove Ystmark
administrerende direktør

Sverre Johansen
direktør industri